

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue

Vuoden 2023 järjestöyhteistyön ja -avustusten raportointi

17.5.2024

Sisällysluettelo

1	Pohjois-Karjalan hyvinvointialue – Siun soten järjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö ja avustukset	2
2	Vuoden 2023 järjestöavustukset	2
2.1	Vuoden 2023 toiminta-avustukset	3
2.1.1	Esimerkkejä toiminta-avustuksilla toteutetuista toiminnoista	4
2.1.2	Palautetut ja vuodelle 2024 siirtyvät avustukset	5
2.2	Vuoden 2023 kumppanuusavustukset.....	6
2.2.1	Nostoja vuoden 2023 kumppanuusavustuksista.....	8
2.3	Yhteistyösopimukset	11
3	Kehittämiskohteet	12
4	Hyvinvointialueen järjestöyhteistyön ja -avustusten vaikutukset ja vaikuttavuus	12

Tekijä

Minna Patama

1 Pohjois-Karjalan hyvinvointialue – Siun soten järjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö ja avustukset

Laissa sosiaali- ja terveyden huollon järjestämisessä ([612/2021, 7§](#)) veloitetaan hyvinvointialuetta edistämään hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien järjestöjen toimintaedellytyksiä. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella on päätetty tukea järjestöjen toimintaedellytyksiä lain puitteissa myös rahallisilla avustuksilla. [Hyvinvointialueen hallintosäännön](#) (9 §) mukaan, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta päättää hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopisteistä ja määrärahojensa puitteissa järjestöjen ja yhdistysten toiminta-avustuksista hyvinvoinnin-, terveyden edistämisen ja osallisuuden lisäämisen käyttötarkoituksiin.

[Pohjois-Karjalan hyvinvointialue - Siun soten strategiassa vuosille 2023–2026](#) on määritelty toiminnan tavoitteeksi ”Hyvää elämää ja elämän iloa Pohjois-Karjalassa: tukea, turvaa ja hyvinvointia”. Strategiassa toiminnan päämääräksi kuvataan yhdessä tekeminen, jonka avulla saadaan vaikuttavimmat palvelut. Strategiassa ennaltaehkäisy sekä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen yhdessä asukkaiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa, on nostettu yhdeksi strategiseksi tavoitteeksi.

Järjestöjen kanssa tehtävällä yhteistyöllä tuetaan Siun soten strategisia tavoitteita. Järjestötoiminta on merkittävä voimavara ennaltaehkäisevässä työssä. Järjestöt edistävät alueen asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä sekä toimivat omalla alueellaan sosiaali- ja terveystalouden kumppaneina. Järjestöjen tuottama toiminta rikastuttaa sote-palveluita, edistää asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä sekä lisää omalta osaltaan asukkaiden turvallisuutta, osallisuutta ja vaikuttamisen mahdollisuuksia. Järjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö mahdollistaa osaltaan myös Siun soten palvelulupauksen ”Oikea palvelu, oikeaan aikaan, oikeassa paikassa” toteutumisen. Järjestöjen tuottamia toimintoja voidaan tarjota soten asiakkaille läpi palvelupolkujen, aina siinä kohtaa, kun järjestöjen palvelut tukevat asiakkaan tilannetta.

2 Vuoden 2023 järjestöavustukset

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta vahvisti [järjestöavustusten hakuohjeet vuodelle 2023](#) 13.10.2022. Hyvinvointialueen järjestöavustukset jakaantuvat kolmeen avustusmuotoon; toiminta-avustuksiin, kumppanuus- ja yhteistyösopimuksiin. Hyvinvointialueen järjestöavustuksilla ja järjestöjen kanssa tehtävillä kumppanuus- ja yhteistyösopimuksilla tuetaan järjestöjen toteuttamaa asukkaiden hyvinvointia, terveyttä, osallisuutta sekä turvallisuutta edistävää toimintaa.

Avustettavan toiminnan tulee sisällöltään kiinnittyä hyvinvointialueen tehtäviin eli sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoiminnan järjestämiseen:

- Eri ikäisten arjen ja toimintakyvyn tukeminen

- Kulttuurihyvinvointityö
- Mielenterveys-, päihde- ja kriisityö
- Turvallisuus ja varautuminen
- Sairausryhmiin, sairauksien ehkäisyyn ja vammaisuuteen kiinnittyvä toiminta
- Sotaveteraanien ja -invalidien toimintakyvyn tukeminen

Lisäksi avustettavan toiminnan tulee kiinnittyä **hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sisältöalueisiin**

- Ehkäisevä päihdetyö
- Mielenterveyden edistäminen
- Osallisuuden edistäminen
- Yksinäisyyden ehkäisy
- Ylipainon ja lihavuuden ennaltaehkäisy

Hakuohjeessa on määritelty, että toiminta-avustusta saaneiden järjestöjen tulee raportoida avustuksen käytöstä siihen kohdistuvan toiminnan päätyttyä tai viimeistään talousarviodikauden päätyttyä erillisellä lomakkeella Miun palvelut -järjestelmän kautta tai paperisella lomakkeella. Toiminta-avustuksesta tulee raportoida mihin toiminta-avustus on käytetty, toiminnan vaikutukset ja merkityksellisyys alueelle, kohderyhmän laajuus tai erityisen haavoittuva asema.

Järjestöavustusten hakuohjeissa on määritelty, että kumppanuussopimuksen raportoinnissa, seurannassa ja käytettävissä mittareissa pyritään hyödyntämään ulkopuoliselle rahoittajalle (esim. STEAlle tai ELY-keskukselle) tehtäviä seuranta- ja loppuraportteja sekä käytettäviä mittareita. Raportteja ja seurantaa voidaan täydentää hyvinvointialueelle, mikäli hyvinvointialueen tilintarkastus, sisäinen tarkastus tai laaduntarkastus sitä vaatii.

2.1 VUODEN 2023 TOIMINTA-AVUSTUKSET

Järjestöjen toiminta-avustusten haku-aika oli 15.12.2022-22.1.2023. Määräaikaan mennessä avustushakemuksia saapui 110 kpl. Haettujen avustusten yhteissumma on 577 683 €. [Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta päätti 16.3.2023 kokouksessaan \(12§\)](#) järjestöjen toiminta-avustuksista vuodelle 2023. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta myönsi järjestöille toiminta-avustuksia yhteensä 200 000 €.

Järjestöt toteuttivat saadulla toiminta-avustuksella mm. tapahtumia, kohderyhmälle suunnattuja retki- ja liikuntatoimintaa, asiantuntijaluentoja, ryhmätoimintaa, ohjaus-, neuvonta- ja koulutustoimintaa, vertaistukiryhmiä, aineellista apua ja tukea, toimintakyvyn tukea sekä toteuttivat ikäihmisten asumisyksiköiden virkistystoimintaa. **Järjestöjen toteuttamissa hyvinvointialueen avustuksella toteutetuissa toiminnoissa kohdattiin noin 20 000 henkilöä ja kokoontumiskertoja ryhmä- ja vertaistukitoiminnoissa oli noin 2 500 kertaa.**

Järjestöjen toiminta-avustusten raportointi tehtiin järjestöille mahdollisimman kevyeksi, minkä takia saadut toiminta-avustusten raportit olivat hyvin eri tasoisia. Osa järjestöistä ei raportoinut lainkaan kohdattujen henkilöiden tai kokoontumiskertojen lukumääriä, minkä takia edellä mainitut luvut on suuntaa antavia.

Pääsääntöisesti järjestöiltä on saatu positiivista palautetta hyvinvointialueen toiminta-avustusprosessista. Järjestöt antoivat erityisesti positiivista palautetta saamastaan ohjauksesta ja neuvonnasta, mutta samaan aikaan toivoivat parempaa viestintää hyvinvointialueen järjestöavustuksista. Toiminta-avustusten haku-aika herätti

keskustelua, osa järjestöistä toivoo avustushaun aikaistamista, kun taas osa myöhäistämistä. Tämänhetkisellä hakusyklillä hyvinvointialueen ja alueen kuntien järjestöavustushaut menevät selkeässä rytmissä. Hyvinvointialueen järjestöjen toiminta-avustushaku on ennen kuntien avustushakua.

2.1.1 Esimerkkejä toiminta-avustuksilla toteutetuista toiminnoista

Pohjois-Karjalan Syöpäyhdistys ry:lle myönnettiin toiminta-avustusta vuodelle 2023 9 100 € yhdistyksen vapaaehtoisesti toimivien paikallisosastojen toiminnan tukemiseen. Pohjois-Karjalan Syöpäyhdistyksellä toimii kahdeksan (8) paikallisosastoa maakunnan alueella, jotka tukevat syöpään sairastuneita ja heidän läheisiään. Toiminnalla tavoitettiin 558 henkilöä ja käyntikertoja toiminnoissa oli yhteensä noin 973. Paikallisosastojen toiminta tavoitti hyvin yksin asuvia ja toiminta on edistänyt niin mielen- kuin kehon hyvinvointia.

Joensuun Pelastakaa Lapset ry:lle myönnettiin 1 400 € lasten kesäleirin järjestämiseen. Kesäleirille osallistui yhteensä 15 lasta. Leiri kohdennettiin järjestön yhteistyöverkoston kautta erityisesti perheille, joiden taloudellinen tilanne on haastava ja perheille, joilla on myös muita tuen tarpeita, esimerkiksi vanhemman uupumuksen tai leiriläisen arkeen vaikuttavan tarkkaavuushäiriön myötä. Leirille osallistuminen vahvisti lasten minäpystyvyyttä, ystävyyssuhteiden solmimista ja saivat myös vertaistukea esimerkiksi aistikuormittumisen tilanteissa. Leirin jälkeen perheet saivat tietoa yhdistyksen toiminnasta, ja osa on ohjautunut mukaan toimintaan esimerkiksi vapaaehtoisena, perheretkille osallistujana tai hakenut lapselleen tukea harrastamiseen. Näin leirin vaikutukset jatkuvat edelleen.

Joensuun Seudun Diabetes ry toteutti saamallaan 900 € avustuksella yhteensä 3 luentotapahtumaa Kontiolahden, Liperin ja Iloimantsin alueella. Luennot tavoittivat yhteensä 78 osallistujaa. Luennoilla osallistuneet saivat mm. Siun soten diabeteshoitajan ajantasaisen tiedon diabeetikon palveluista hyvinvointialueella sekä tietoa diabeteksen hoitopolusta.

Toimiva ry toteutti saadulla 9 000 € avustuksella Tukea syömisen hallintaan-vertaistukiryhmä Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella 3.4.-31.12.2023 välillä. Tukea syömisen hallintaan-vertaistukiryhmän tarkoitus oli tukea osallistujien arkea ja elintapamuutosta sekä tasapainoista ruokasuhdetta. Ryhmiä on vetänyt koulutettu kokemusasiantuntija. Lisäksi ryhmissä on ollut vierailijoina Siun soten asiantuntijoita. Vertaistukiryhmätapaamisia toteutui 31 kertaa ja ilmoittautuneita yhteensä 25 kpl.

Hope ry:lle myönnetty 10 000 € avustus toimitilavuokriin mahdollisti vuoden 2023 287 vähävaraisen lapsiperheen avustamisen, jotka saivat yhdistyksen kautta aineellista apua arjessa pärjäämiseksi. Avustettaviin perheisiin kuului 635 lasta. Avustusta saaneista perheistä 56,5 % oli yksinhuoltajia, lahden huoltajan talouksia, joissa lapsia kolme tai enemmän 21 % ja kahden huoltajan perheitä, joissa yksi tai kaksi lasta 19 %. Perheet hakivat yhdistykseltä apua seuraavien syiden takia: taloudellinen ahdinko, vähävaraisuus 85 %, perhesuhteisiin liittyvät syyt (esim. yksinhuoltajuus, suurperhe) 48 %, työhön tai opiskeluun liittyvät syyt (esim. työttömyys, lomautus, työkyvyttömyys, osa-aikatyö, opiskelu) 42 %, huoli pärjäämisestä 24 %, ylivelkaantuminen, velkajärjestely tai ulosotto 21 %, terveydelliset syyt (esim. oma tai lapsen sairastuminen, pitkäaikaissairaudet) 26 %, säännölliset suuret menoerät arjessa (esim. asuminen) 25 %, toinen ihminen/taho kannusti ottamaan yhteyttä 13 %,

yhteiskunnan tukien ulkopuolelle jääminen 10 %, äkilliset suuret kulut arjessa (esim. välttämättömän kodinkoneen uusiminen) 10 %, äkillinen kriisi (esim. tulipalo, homeongelmat, avioero, leskeksi jääminen) 6 %.

2.1.2 Palautetut ja vuodelle 2024 siirtyvät avustukset

Hyvinvointialueen järjestöavustusten hakuohjeiden mukaisesti järjestölle myönnetty toiminta-avustus tulee käyttää talousarviovuoden aikana. Mikäli avustusta ei voida käyttää sovittuna aikana, tulee avustuksen käytöstä ja/tai palautuksesta neuvotella erikseen.

Vuonna 2023 toiminta-avustusta saaneista järjestöistä yksi ilmoitti palauttavansa käyttämättä jääneen avustuksen hyvinvointialueelle. Pohjois-Karjalan neuroyhdistys ry:lle on myönnetty 1100 € kurssitoiminnan järjestämiseen. Avustuksesta jäi käyttämättä 512 €, jonka yhdistys palautti takaisin hyvinvointialueelle.

Vuonna 2023 toiminta-avustusta saaneista järjestöistä 10 järjestöä ilmoitti käyttämättä jääneistä avustussummista ja halukkuudestaan käyttää käyttämättä jäänyt avustus vuonna 2024 hyte-lautakunnan avustuspäätöksen mukaiseen toimintaan. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta päätti vuoden 2023 järjestöjen toiminta-avustusten käyttöajanpidentämisestä vuodelle 2024 kokouksissaan [25.1.2024 § 7](#) ja [28.2.2024 § 16](#). Vuodelle 2024 siirtyviä toiminta-avustuksia on yhteensä 25 449,46 €.

Järjestö	Myönnetty avustus	Vuodelle 2024 siirtyvä avustus	Avustuksella toteutettava toiminta
Keski-Karjalan Diabetes ry	1 600 €	348,55 €	Kohderyhmän liikunta- ja kulttuuritoiminnan järjestäminen
Polvijärvi-Outokummun Diabetes ry	1 300 €	676,68 €	Asiantuntijaluentojen järjestäminen
SPR Nurmeksen osasto	4 000 €	3 860 €	Syrjäkylien ensiapuryhmien koulutusten järjestäminen
Näre ry	3 200 €	248,60 €	Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen kerhotoiminta vastaavassa toiminnassa
Eläkeliiton Joensuun yhdistys ry	800 €	800 €	Hoivakotivierailujen järjestäminen. Yhdistys on toteuttanut vuonna 2023 laulutuokioita hoivakodeissa, syksyllä 2023 suunnitellut askartelutuokiot on jouduttu siirtämään vuodelle 2023 syksyn koronatilanteen vuoksi. Askartelutuokioiden siirron takia avustukselle ei ole kirjattu kuluja vuodelle 2023.

Nuoret Lesket ry	3 200 €	516,90 €	Joensuun alueen leskille ja leskiperheille hyvinvointi- ja virkistystoiminta sekä vertaistuen eri muotojen toteuttaminen
SPR Ilomantsin osasto	850 €	322,18 €	Kerhotoiminnan järjestäminen kotipalvelun tuella asuville ikäihmisille
Pohjois-Karjalan Mielenterveydentuki ry	12 000 €	10 835,50 €	Matalankynnyksen kohtaamispaikka- ja ryhmätoiminnan järjestäminen eri puolilla Pohjois-Karjalaa
Pohjois-Karjalan Mielenterveydentuki ry	8 000 €	5 221,95 €	Mielenteatteri-ryhmän toiminta
Nurmes kotiyhdistys	4 100 €	2 619,1 €	Ystävänpysäkki-toiminnan osallistumisen mahdollistaminen julkisten kulkuvälineiden ulottumattomissa oleville ikäihmisille sosiaalisten suhteiden vahvistamiseksi

Taulukko 1. Vuodelle 2024 siirtyvät toiminta-avustukset

2.2 VUODEN 2023 KUMPPANUUSAVUSTUKSET

Hyvinvointialueen kumppanuusavustusten määrärahat vuodelle 2023 oli 35 000 €. Järjestöjen kumppanuusavustuksiin varattu budjetti ei ollut riittävän suuri järjestöjen esittämiin hakemuksiin nähden. Lisäksi hyvinvointialueelle oli asetettu vuodelle 2023 talouden tavoiteohjelma, joka aiheutti toimialueille jatkuvan talouden sopeuttamistarpeen. Kumppanuusavustusten päätöksenteossa jouduttiin käyttämään erityistä harkintaa ja pohtimaan tarkoin myönnettäviä kumppanuusavustuksia sekä selvittämään toimialueiden mahdollisuudet kohdistaa kumppanuksiin toimialueiden määrärahoja.

Näistä syistä kumppanuusavustuksien päätöksenteko viivästyi ja päätökset saatiin tehtyä vasta kesäkuussa 2023. Kumppanuusavustuksia myönnettiin vuonna 2023 järjestöille yhteensä 86 430 €. Myönnetyt kumppanuusavustukset jäivät euromääräisesti kauas haetuista kumppanuusavustusten summista. Järjestöiltä saatiin palautetta sekä kumppanuusavustuspäätöksien viivästyisestä että myönnettyistä avustussummista. Molemmat vaikuttavat suuresti järjestöjen toimintaedellytyksiin.

Järjestö	Haettu kumppanuus-avustus	Myönnetty kumppanuus-avustus	Ulkopuolinen rahoitus	Toiminta, mihin kumppanuus kohdistuu
Mannerheimin lastensuojeluliiton	40 000 €	11 000 €	STEA AK	Tukihenkilötoiminta sekä Selviydytään kiusaamisesta -

Järvi-Suomen piiri ry				toiminta Pohjois-Karjalan alueella.
Mieli – Pohjois-Karjalan mielenterveys ry	65 000 €	55 000 € (Huom! Toimialueen kohdennus kumppanuudelle)	STEA AK	Kriisikeskuksen toiminta sekä mielenterveytyön ja lähisuhdeväkivaltatyön kehittäminen Pohjois-Karjalan alueella.
Pohjois-Karjalan Kansanterveys ry	14 000 €	8 000 €	STEA AK	Toimintamallien kehittäminen Pohjois-Karjalan kuntien hyvinvointikoordinaattoreiden tueksi yhteistyössä Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen kanssa.
Pohjois-Karjalan Sydänpiiri ry	12 000 €	4 500 €	STEA AK	Tulppa-toiminnan uudelleen käynnistäminen sekä Sydän vertaistuki-toiminnan kehittäminen Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella.
Pohjois-Karjalan Syöpäyhdistys ry	30 000 €	3 000 €	STEA AK	Psykososiaalinen tuki ja vertaistuki syöpään sairastuneen hoitopolulla.
SPR Pohjois-Karjalan piiri ry	14 629 €	1 000 €	ESR	YHDESSÄ KULKIEN Osallisuus ja ruoka-aputyön ESR-hanke.
ViaDia Joensuu ry	25 000 €	Yhteensä 24 585 €; Vuosi 2023 – 3 930 €	ESR	ASKEL-hankkeessa parannetaan vaikeasti työllistyvien joensuulaisten työikäisten toimijuutta ja osallisuutta.

Taulukko 2. Vuoden 2023 järjestöjen kumppanuusavustukset

Hyvinvointialueen myöntämät kumppanuusavustukset toimivat täydentävä rahoituksena yhdistysten Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA) kohdennettuun yleisavustukseen (AK-avustus) tai ESR hankkeiden avustuksille.

2.2.1 Nostoja vuoden 2023 kumppanuusavustuksista

Mieli – Pohjois-Karjalan mielenterveys ry toteuttaa STEAn avustuksella järjestölähtöistä kriisi- ja mielenterveystyötä vaikeissa elämäntilanteissa oleville, tarjoamalla matalan kynnyksen keskusteluapua ja ammatillisesti ohjattuja ryhmiä.

Hyvinvointialueelta saatu kumppanuusavustus on kohdennettu kriisikeskustoimintaan sekä mielenterveystyön ja lähisuhdeväkivaltatyön kehittämiseen Pohjois-Karjalan alueella. Kumppanuus Mieli – Pohjois-Karjalan mielenterveys ry:n kanssa vastaa omalta osaltaan Siun soten laajassa hyvinvointikertomuksessa esitettyyn päihde- ja mielenterveysongelmien ilmiöön. Kriisikeskus tekee tiivistä yhteistyötä Siun Soten mielenterveys- ja päihdetyön sekä sosiaali- ja kriisityön kanssa ja päivittäinen yhteistyö asiakasohjauksien suhteen on tiivistä. Kriisikeskuksen asiakkuuksista yli 50 % tulee pari- ja perheongelmien vuoksi ja suurin osa asiakkaista on 18–40-vuotiaita. Näin ollen kriisiapu vaikuttaa usein myös perheiden ja alaikäisten lasten hyvinvointiin ja vähentää mm. sosiaalityön ja lastensuojelun tarvetta.

Kriisivastaanotot tarjoavat lyhytkestoista keskusteluapua kriisejä ja vaikeita elämäntilanteita kokeneille. Kriisitapaamisten keskiössä on kriisin vakauttaminen, voimavarojen lisääminen, neuvonta- ja ohjaustyö sekä asiakkaan verkostojen käyttöönotto toipumisen tueksi. Kriisikeskuksella ei ole lakisääteistä kirjaamisvelvoitetta. Kriisiavun maksuttomuus, avun saamisen nopeus ja asiakkaan anonymiteetin mahdollisuus edesauttavat avun hakemista. Koronan myötä tehty digiloikka edisti asiakastyötä, kun kriisivastaanotot voidaan järjestää videovälitteisesti kasvokkaisen toimistolla tapahtuvan työn rinnalla ja asiakkaat voivat tulla mistä päin vain. Kriisikeskuksen kriisiapu oli tehokasta, keskimäärin asiakkuudet kestivät 1,8 käyntiä.

Yhdistys joutui laittamaan vuoden 2023 aikana muutamien päivien mittaisia asiakassulkuja, koska asiakkaita ohjautui enemmän kuin toimintaan voitiin ottaa. Osasyynä tähän oli julkisen palvelujärjestelmän haasteet vastata asiakasmääriin, mikä näkyi lisääntyneinä yhteydenottoina ja sote-palveluista asiakkaiden ohjauksena. **Siun soten kautta ohjautuu noin kolmasosa eli n. 200 kriisikeskuksen asiakkaista.** Kriisikeskuksen toiminta mahdollistaa useamman henkilön pääsyn hyvinvointialueen palvelujen piiriin, mikä lisää kriisikeskuksen toiminnan vaikuttavuutta hyvinvointialueen näkökulmasta. Kriisikeskuksen työ tukee paitsi sosiaali- ja kriisipäivystyksen lakisääteistä kriisityötä, myös mielenterveys- ja päihdetyötä terveyskeskuksissa ja aikuispsykiatriassa, toimien matalan kynnyksen nopeasti saatavana kriisipuna ja mielenterveysongelmien ennaltaehkäisijänä. Alueen asukkaat pystyvät hakeutumaan matalankynnyksen kriisikeskuksen palvelujen piiriin jo hyvin varhaisessa vaiheessa, ennen tilanteiden kriisiytymistä

Mieli – Pohjois-Karjalan mielenterveys ry:llä toimi vuonna 2023 43 vapaaehtoista kriisipuhelinpäivystyksessä, Nuorten Sekaisin Chatissa sekä huolituoli-toiminnassa. Kriisikeskuksen asiakkaita oli vuonna 2023 yhteensä 740 henkilöä, kriisivastaanottojen neuvontaa ja yksilöllistä tukea toteutettiin 1 319 kertaa, kriisipuhelimeen vastattuja soittoja oli 897 ja sekaisin chatissa käytiin keskusteluja 155 ihmisen kanssa.

Pohjois-Karjalan Syöpäyhdistys ry tarjoaa syöpään sairastuneille ja heidän läheisilleen tuki- ja neuvontatoimintaa sekä vertais- ja vapaaehtoistoimintaa. Kumppanuus Pohjois-Karjalan Syöpäyhdistys ry:n kanssa täydentää ja monipuolistaa hyvinvointialueen lakisääteistä toimintaa. Kumppanuuden tavoitteena on systemaattinen yhteistyö

terveydenhuollon kanssa, jotta yhdistyksen tarjoama psykososiaalinen tuki ja vertaistuki olisivat osa potilaan palvelupolkua.

Hyvinvointialueelta saatu kumppanuusavustus kohdentui syöpään sairastuneille ja heidän läheisilleen tarkoitettujen ensitietopäivien järjestämiseen, yhdistyksen sairaanhoitajien syöpäkeskuksen päivystykseen 1 krt/ viikossa, saattotukihenkilöiden päivystykseen palliatiivisella osastolla 2 krt / viikossa, palliatiivisen osaston kanssa yhteistyössä järjestettyyn läheisten vertaistapaamiseen sekä molemmin puoliseen asiakasohjaukseen.

Vertaistuki, kiireetön keskustelu ja mahdollisuus purkaa tunteita haastavassa tilanteessa kannattelee sairastunutta ja hänen läheistään. Kehittyneiden hoitojen ansiosta yhä useampi selviää syövästä ja näin ollen monipuolista kuntoutumisen tukea tarvitaan. Pohjois-Karjalan Syöpäyhdistyksen toiminnassa on mahdollista tukea myös läheisiä, joiden tuen tarvetta ei pystytä samoin huomioimaan julkisella sektorilla. Toiminta säästää hyvinvointialueen kustannuksia, kun asiakkaat välttyvät raskaammilta mielenterveyspalveluilta saadessaan maksutonta, matalan kynnyksen tukea ja neuvontaa yhdistykseltä. Yhdistyksen toiminnassa huomioidaan myös työikäiset syöpään sairastuneet ja tuetaan heidän paluutaan työelämään.

Kaiken kaikkiaan Pohjois-Karjalan Syöpäyhdistyksen toimintaa osallistui vuonna 2023 4 545 henkilöä. Ammattilaisten ohjaamia vertaistukiryhmät kokoontuivat 50 kertaa ja niiden kohtaamiskertoja oli 263. Vapaaehtoisten ohjaamat vertaistukiryhmät kokoontuivat 48 kertaa eri puolella Pohjois-karjalaa ja niiden kohtaamiskertoja oli 247. Yhdistys antoi tuki- ja ohjauskeskusteluja syöpään sairastuneille ja heidän läheisilleen 1 619 kertaa, tukihenkilöiden keskusteluja oli 523.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piirin toiminta täydentää hyvinvointialueen lakisääteistä toimintaa. Kumppanuus MLL Järvi-Suomen piiri ry:n kanssa vastaa omalta osaltaan Siun soten laajassa hyvinvointikertomuksessa esitettyihin lasten, nuorten ja työikäisten yksinäisyyden kokemuksen kasvuun sekä työikäisten psyykkisen kuormittuneisuuden lisääntymiseen. MLL:n Järvi-Suomen piirin kumppanuudella toteutettava toiminta muodostaa ennalta vahvistavan ja ennaltaehkäisevän lapsi-, nuoriso- ja perhetoiminnan kokonaisuuden. Kumppanuuden avulla voidaan luoda ehyitä kokonaisuuksia ja ohjata asiakkaat Siun soten sekä MLL:n toiminnoista oikean avun piiriin jo varhaisessa vaiheessa.

Hyvinvointialueen kumppanuus kohdistui MLL:n tukihenkilötoimintaan (perhekummi, kaveri- ja heppakaveritoiminta sekä ystäväksi maahanmuuttaja äidille toiminta) sekä Selviydytään kiusaamisesta -toimintaan. Tukihenkilötoimintaan ohjautuu perheitä suurimmaksi osaksi hyvinvointialueiden palveluiden piiristä, kuten kasvatus- ja perheneuvoloiden-, koulukuraattoreiden- sekä varhaisen tuen lapsiperhepalveluista. Tukihenkilötoiminnassa tuen tarpeissa painottuu vanhempien uupumus, lasten mielekkään tekemisen puuttuminen arjesta, sekä perheiden puutteelliset tukiverkostot. Myös neurokirjon piirteet tai muut erityistuen tarpeet lapsen käyttäytymisessä näkyvät tukihenkilötoiminnassa. Erityisesti heppakaveritoiminnassa aikuiskaveria haetaan tuomaan iloa alakuloisen, kiusaamista kokeneen tai kavereita kaipaavan lapsen elämään, lapsen vuorovaikutustaitojen- ja itsetunnon vahvistamiseksi, sekä tukemaan tarkkaavaisuuden-, tunne- ja aistisäättelyn taitoja. Perhekummi haettu vuonna 2023 erityisesti tukemaan yksinhuoltajavanhemman arkea ja vanhemmuutta, vähentämään yksinhuoltajavanhemman yksinäisyyden kokemusta sekä paikkaamaan puuttuvaa tukiverkkoa.

Tukisuhteita oli vuonna 2023 Pohjois-Karjalan alueella 69. Keskimääräisesti tukisuhde kestää 1–2 vuotta ja tapaamiskertoja 1–2 kertaa kuukaudessa. Tukihenkilötoiminnalla on pystytty tukemaan vanhempien jaksamista sekä lapsien ja nuorten mielenterveyttä ja arjen mielekkyyttä ennalta vahvistavalla ja -ehkäisevällä tavalla. Tärkeän, luotettavan aikuisen rooli näin perheiden elämässä on erityisen tärkeä.

MLL Järvi-Suomen piirin tukihenkilötoiminta mahdollistaa useamman henkilön pääsyn mm. hyvinvointialueen perhe- ja sosiaalipalvelujen piiriin sekä sen, että perheet, jotka tarvitsevat sosiaalihuollon tukea eivät tulisi palvelujen piiriin vasta siinä vaiheessa, kun tilanne on jo kriisiytynyt tai perheen ongelmat kasaantuneet. MLL:n tukihenkilötoiminnassa tulee myös huomioida, että kyseessä on ennalta vahvistavaa toimintaa, eikä tukisuhde vaadi esimerkiksi lastensuojelun asiakkuutta, vaan toimintaan pääsee mukaan matalalla kynnyksellä jo varhaisessa tuen vaiheessa.

Selviydytään kiusaamisesta -toiminta on suunnattu 12–21-vuotiaille kiusaamista kokeneille nuorille. Toiminnassa järjestetään ammatillisesti ohjattua vertaisryhmätoimintaa sekä yksilöohjausta kohderyhmään kuuluville nuorille. Selviydytään kiusaamisesta -toiminta perustuu tutkittuun tietoon kiusaamisen seurauksista ja suojaavista tekijöistä sekä kiusaamisen jälkihoitomalliin. Toiminnan tavoitteena on vahvistaa niitä taitoja ja piirteitä, joita kiusaaminen on nuorissa heikentänyt.

Vuonna 2023 toteutettiin 2 vertaisryhmää Joensuussa sekä yksilöohjauksia, joissa tapaamisia yksittäisen nuoren kanssa oli enintään 5 kertaa. Vuoden 2023 aikana toiminnassa on ollut mukana noin 10 nuorta. Vaikka toimintojen luvut ovat pieniä, toiminnalla on ollut suuret vaikutukset toimintaan osallistuneiden nuorten elämässä. Selviydytään kiusaamisesta -toimintaan osallistuneiden nuorten kiusaamiskokemukset ovat rankkoja, vuosikausia kestänyttä kiusaamista ja toimintamalli on mahdollistanut siihen osallistuville korjaavan ja osallisuutta edistävän kokemuksen. Ryhmien avulla on pystytty lieventämään nuorilla kiusaamisen seurauksena ilmenneitä mielenterveyden pulmia, joihin he ilman Selviydytään kiusaamisesta -toimintaa olisivat joutuneet hakemaan apua hyvinvointialueen palveluista. Toiminnassa on myös koulutettu nuoria kohtaavia ammattilaisia kiusaamista kokeneiden nuorten tukemisessa.

Opiskeluterveydenhuollon koulukuraattorit ja -psykologit ovat keskeisessä asemassa yhdessä opettajien kanssa koulussa tapahtuneiden kiusaamistilanteiden selvittämisessä, ja niiden loppumista edistävässä toimissa esimerkiksi yksittäisen oppilaan ja perheen keskusteluapuna. On tärkeää, että esimerkiksi koulun henkilökunta voi ohjata kiusaamista kokeneita nuoria järjestölähtöiseen matalankynnyksen ammatillisesti ohjattuun vertaisryhmätoimintaan, ja näin saada tukea omaan työhönsä. Ammatillaiset eivät myöskään välttämättä pysty auttamaan nuoria samalla tavalla, kuin mitä vertaisryhmä mahdollistaa kiusaamiskokemuksen käsittelyssä ja siitä selviytymisestä.

Pohjois-Karjalan Sydänpiiri ry kumppanuusavustus kohdentui Tulppa-toiminnan uudelleen käynnistämiseen sekä sydänvertaistukitoiminnan kehittämiseen Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella. Tulppa-kuntoutuksessa käytettävät keinot perustuvat tutkittuun tietoon siitä, miten käyttäytymismalleja muutetaan terveyttä edistäviksi ja siinä toteutuvat hoitosuositusten kaikki piirteet. Toiminta on tavoitteellista, ohjattua toimintaa, joka tähtää tehokkaaseen sekundaaripreventioon sekä sairastuneen hyvinvoinnin ja elämänlaadun parantamiseen.

Pohjois-Karjalan Sydänpiiri ry koulutti saadun kumppanuusavustuksen turvin 27 uutta Tulppa-ohjaajaa vuoden 2023 aikana hyvinvointialueelle. Tämän lisäksi kumppanuusavustuksella pystyttiin järjestämään vertaistukihenkilötoiminnan koulutus ja rekrytoitua vertaisohjaajan mukaan Tulppa-ryhmään.

Yhdistyksen saama kumppanuusavustus oli kuitenkin sen verran pieni, ettei yhdistys pystynyt palkkaamaan lisää työntekijäresursseja Tulppa-toiminnan kehittämiseen. Kumppanuusavustuspäätös tuli myös vasta kesäkuussa 2023, mikä myös omalta osaltaan hankaloitti toiminnan suunnittelua. Pohjois-Karjalan Sydänpiiri joutui hakemaan kumppanuusavustuksen siirtoa vuodelle 2024 edellä mainituista syistä. Kumppanuusavustusta siirtyi vuodelle 2024 3 274,15 €. Siirtymä hyödynnetään vuoden 2024 alkupuolella uuden Sydän vertaistuki -päivän järjestämiseen.

Kansainvälisten hoitosuositusten mukaan jokainen sepelvaltimotautia sairastava tulisi ohjata sydänkuntoutukseen, mutta Suomessa kuntoutusta saa 20 % sairastuneista. Tulppa-kuntoutus lisää valtimotautipotilaiden kuntoutukseen pääsyä. Kuntoutuksen avulla tuetaan sairastuneen sekundaariprevention toteutumista, työ- ja toimintakyvyn ylläpysymistä ja sairauteen sopeutumista sekä ehkäistään uusia tautitapahtumia. Kuntoutus vähentää palvelujen tarvetta terveydenhuollossa. Tulppa-kuntoutukseen osallistujilla on tutkimusten mukaan todettu vaaratekijöiden arvoissa ja elintavoissa suotuisia muutoksia, osallistujat ovat kokeneet voimaantuvansa kuntoutuksen ansiosta. Pohjois-Karjalan Sydänpiiri ry:ssä tehtävät toimet, kuten Tulppa-toiminta, perustuvat näyttöön ja tutkimukseen ja ovat pitkän tähtäimen toimia tautitapausten ehkäisyn vastaisessa työssä. Tulppa-toiminnan jatkuvuus ja edelleen kehittäminen vaatii pitkäjänteistä yhteistyötä yhdistyksen ja sote-alan ammattilaisten välillä.

ViaDia Joensuu ry:n kumppanuus kohdistuu ASKEL ESR-hankkeen omarahoitussuuteen, joka jakaantuu vuosille 2023–2026. ASKEL-hanke käynnistyi lokakuussa 2023 ja hankkeen kohderyhmänä ovat työikäiset, joilla on haasteita työllistymisessä (mm. osatyökykyisyys, pitkäaikaistyöttömyys, vankilasta vapautuminen, määräaikainen työkyvyttömyyseläke, pitkäaikainen sairausloma, päihde- ja mielenterveyden haasteet). Kohderyhmään kuuluville yhteistä on se, että he ovat väliinputoajia tai ovat väliinputoamisen riskissä arkea tukevien julkisten palvelujen osalta. Hankkeessa vaikeasti työllistyvien työikäisten toimijuus ja osallisuus lisääntyvät, mikä puolestaan lisää työ- ja toimintakykyä pidemmällä tähtäimellä.

ASKEL- hankkeessa on 1.10.2023-31.1.2024 aikavälillä toteutettu 44 yksilöohjausta, 19 eri henkilölle. Yksilöohjauksissa osallistujia on tuettu ja rohkaistu mm. opiskelussa, työtoiminta-, työkokeilu- sekä palkkatukipaikkojen etsimisessä. Edellä mainitulla tarkastelujaksolla kolme henkilöä on saanut välityömarkkinapaikan. Suljettuja pienryhmiä tarkastelujaksolla on toteutettu yhteensä kolme kappaletta ja näihin on osallistunut yhteensä 15 osallistujaa.

2.3 YHTEISTYÖSOPIMUKSET

Vuoden 2023 aikana hyvinvointialue solmi yhteistyösopimuksen Pohjois-Karjalan Muisti ry:n kanssa ja strategisen yhteistyösopimuksen Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistyksen kanssa. Yhteistyösopimuksissa sovitaan yhteistyöstä järjestön ja hyvinvointialueen kanssa sekä mahdollisista yhteisistä tavoitteista tuleville vuosille. Puoltolausuntoja järjestöjen STEA ja ESR-hankkeisiin kirjoitettiin vuonna 2023 yhteensä 15 kappaletta.

3 Kehittämiskohteet

Tulee huomioida, että hyvinvointialueen järjestöyhteistyön kehittäminen on prosessi, johon tulee sitoutua pitkäjänteisesti, mikäli halutaan saada aikaan pysyviä tuloksia asukkaiden hyvinvoinnin, terveyden, turvallisuuden ja osallisuuden edistämiseksi monitoimijaisesti. Yhteistyön tulee olla aidosti molemmin puolista ja yhteiseen päämäärään tähtäävää. Hyvinvointialueen järjestöyhteistyön tulee olla suunnitelmallista, koordinoitua ja johdettua ja sillä tulee olla selkeät rakenteet ja toimintatavat. Järjestöyhteistyötä tekevien työntekijöiden toimenkuvien tulee olla selkeitä ja resursoinnin riittävää. Järjestöjen kanssa tehtävää yhteistyötä ja sen kehittämistä on tehty vuoden 2023 aikana kehittämisjohtajan ja kumppanuuspäällikön toimesta sekä Tulevaisuuden sotekeskushankkeen rahoituksen turvin sekä soveltuvien osin RRP-hankkeessa. Hyvinvointialueen taloussuunnittelussa tulee jatkossa ottaa huomioon järjestöyhteistyöhön varattavat henkilöstöresurssit. Järjestöyhdyshenkilön tehtävän tulee olla kokoaikainen ja se on hyvä kiinnittää hyvinvointialueorganisaatiossa sellaiseen kokonaisuuteen, jolla on vastuu hyvinvoinnin ja terveyden ja osallisuuden edistämisestä.

Hyvinvointialueen järjestöyhteistyö on tärkeää kuvata asiakirja muotoon. Järjestöyhteistyön asiakirjassa tulee olla kuvattuna yhteistyörakenteet ja yhteydenpito järjestöjen kanssa; millä tavoilla hyvinvointialue tukee järjestöjen toimintaedellytyksiä, järjestöjen osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet sekä hyvinvointialueen ja kuntien yhteistyö järjestöjen tukemiseksi. Jatkossa tulee myös selvittää hyvinvointialueen tilojen hyödyntäminen järjestöjen toiminnassa, joka omalta osaltaan myös edistää järjestöjen toimintamahdollisuuksia. Toimivan ja tavoitteellisen yhteistyön juurruttamiseksi, järjestöjen ja hyvinvointialueen väliselle yhteistyölle voidaan pohtia tarkemmat, vuosikohtaiset tavoitteet ja toimenpiteet niiden saavuttamiseksi.

Järjestöavustusprosessin kehittämiskohteet liittyvät lomakkeiden sekä avustusohjeiden päivitystarpeisiin. Erityisesti toiminta-avustusten raportointilomaketta tulee jatkokehittää. Toiminta-avustusten raportointilomakkeesta haluttiin mahdollisimman kevyt ja helposti täytettävä, mutta vuoden 2023 toiminta-avustusten raporttien perusteella voidaan todeta, että tämän tyyppinen lomake jättää liikaa järjestön varaan, mitä tietoja järjestö toiminta-avustuksen käytöstä raportoi.

Viestintää hyvinvointialueen järjestöavustuksista ja erityisesti avustuksien kriteereistä tulee selkeyttää. Vuonna 2023 saapui yhteensä 110 toiminta-avustushakemuksia ja puolelle saapuneista hakemuksista tuli pyytää lisäselvityspyynnö. Lisäselvityspyynnö koski pääsääntöisesti avustettavan toiminnan kiinnittymistä hyvinvointialueen tehtäviin eli sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoiminnan järjestämiseen.

4 Hyvinvointialueen järjestöyhteistyön ja -avustusten vaikutukset ja vaikuttavuus

	Saavutetut hyödyt	Vaikutukset/vaikuttavuus
Asukkaiden näkökulma	Hyvinvointialueen järjestöavustuksilla ja järjestöjen kanssa tehtävillä kumppanuus- ja yhteistyösopimuksilla tuetaan järjestöjen toteuttamaa asukkaiden hyvinvointia, terveyttä, osallisuutta sekä turvallisuutta edistävää toimintaa.	Asukas voidaan ohjata sotesta järjestöjen toteuttamaan matalankynnyksen toimintaan ja saa mahdollisen avun järjestöltä. Toimialueilla, esimerkiksi asumisyksiköissä tapahtuva järjestöyhteistyö, vahvistaa asukkaiden sosiaalista toimintakykyä lisäämällä yhteisöllisyyttä ja sosiaalisia kontakteja, tukee osallisuuden kokemusta ja vähentää yksinäisyyttä.
Henkilöstön näkökulma	Järjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö monipuolistaa henkilöstön toteuttamaa asiakas- ja palveluohjausta. Järjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö tarjoaa ammatillisen työn rinnalle uusia mahdollisuuksia asiakkaiden hyvinvoinnin ja aktiivisen arjen ylläpitämiseen. Järjestötoiminta sekä ammatillinen työ täydentävät toisiaan. Koulutettu henkilökunta vastaa toteuttamissuunnitelman mukaisesta toiminnasta. Järjestöjen toimijat / vapaaehtoiset hyödyntävät omia henkilökohtaisia taitojaan ja osaamistaan asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi.	Parhaimmillaan järjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö voi keventää sote-ammattilaisen työtä, kun yhdistys- ja järjestötoimintaan mukaan lähteminen vastaa osaltaan asukkaan tarpeista. Sote-ammattilaisen resurssien ja erityisosaamisen oikein kohdentaminen. Parhaimmillaan järjestöjen ja vapaaehtoisten kanssa tehtävä yhteistyö tukee asenteiden muuttumista kohti asiakaslähtöistä toimintaa.
Hyvinvointialueen näkökulma	Mahdollistaa terveydenhuollon painopisteen siirtämisen erikoissairaanhoidosta perustasolle ja sosiaalihuollon painopisteen siirtämisen korjaavista toimenpiteistä varhaiseen tukeen ja matalan kynnyksen palveluihin, kun asiakas- ja asukasohjauista tehdään myös järjestöjen toimintojen pariin. Tiivis yhteistyö järjestöjen kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä mahdollistaa asukkaiden kokonaisvaltaisen terveyden, hyvinvoinnin ja osallisuuden kasvamisen.	Mahdollistaa useamman henkilön pääsyn hva:n palvelujen piiriin.

<p>Järjestöjen näkökulma</p>	<p>Hyvinvointialueen järjestöavustukset tukevat järjestöjen toimintaedellytyksiä.</p> <p>Järjestötoiminta sekä ammatillinen työ täydentävät toisiaan. Sote-ammattilaiset vastaavat toteuttamissuunnitelman mukaisesta toiminnasta. Järjestöjen toimijat hyödyntävät omia henkilökohtaisia taitojaan ja osaamistaan asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi.</p>	<p>Järjestöillä on rahaa toteuttaa asukkaiden terveyttä, hyvinvointia ja osallisuutta edistäviä ja tukevia toimintoja ja palveluita, jonka myötä asukkaiden hyvinvointi lisääntyy.</p> <p>Hyvinvointialueen avustukset (esim. kumppanuusavustukset) toimivat mm. STEAn ja ESR-hankkeiden täydentävinä rahoituksina. Hankerahoitukset ylläpitävät maakunnan elinvoimaisuutta.</p>
-------------------------------------	---	--